

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

RETSHJÆLPEN
RUSK

Retshjælpen Rusk
Baggesensgade 6, kld. th.
2200 København N
Tlf. 2825 5320
Direkte: 3175 2727

kontakt@rusklaw.dk
Direkte: kdp@retshjaelp.eu
www.rusklaw.dk

Den 21. februar 2017

Forslag om indførelse af lovhjemmel til, at frivillige retshjælpere kan fungere som forsvarere i bødestraffesager i byretten

1. Baggrund

I 2015 blev der truffet 180.927 bødeafgørelser vedrørende straffeloven, færdselsloven og andre særlove, herunder ordensbekendtgørelsen.¹ Heraf var 46.765 udeblivelsesdomme.²

Retshjælpen Rusk har eksisteret siden 2008 og er et af landets ca. 50 private retshjælpskontorer, som er godkendt af Civilstyrelsen.³ Rusk beskæftiger sig primært med strafferet og udlændingeret. Rusk har siden stiftelsen gratis forsvaret borgere i bødestraffesager i landets byretter.

Rusk er bekendt med, at Gadejuristen også har fungeret som forsvarere i bødestraffesager.

En bødestraffesag begynder typisk med, at man modtager et bødeforelæg fra politiet. Erkender man forholdet, kan man blot betale bøden, hvorefter bøden - hvis der f.eks. er tale om en straffelovsovertrædelse⁴ - vil fremgå af den private straffeattest i to år, jf. § 11, stk. 2, nr. 1, i bekendtgørelse nr. 881 af 04.07.14 om behandling af personoplysninger i Det Centrale Kriminalregister (Kriminalregistret) med senere ændringer. Erkender man ikke forholdet, kommer sagen for retten, jf. i det hele retsplejelovens § 832.

Rusk forsvarede borgere i bødestraffesager, fordi der i disse sager som udgangspunkt ikke er mulighed for at få beskikket en advokat, jf. modsætningsvis retsplejelovens § 731, stk. 1, litra e. Dertil kommer, at bøderne som regel er på under 3.000 kr., hvorfor der i udgangspunktet ikke er ankemulighed, jf. retsplejelovens § 902, stk. 2, nr. 2.

¹ Jf. Kriminalitet 2015, Danmarks Statistik, Tabel 3.03A, s. 93.

² Ibid, s. 91.

³ http://civilstyrelsen.dk/~media/FP/Opdateret_liste_over_institutioner_pr_01_09_2016.ashx (hentet d. 09.01.17)

⁴ Læs mere herom på politiets hjemmeside: https://www.politi.dk/da/borgerservice/straffeattest/om_straffeattester/ (hentet d. 15.02.17)

Træder Rusk ikke til i sådan en situation, betyder det, at borgere - som har modtaget en bøde - enten vil være overladt til at skulle forsvare sig selv i retten eller til selv at skaffe og betale en advokat, jf. retsplejelovens § 730, stk. 1, 1. pkt.

Det er ikke rimeligt. Det skal være muligt for borgere uden store økonomiske ressourcer at få kvalificeret juridisk bistand i en bødestraffesag.

Rusk' bistand er altid vederlagsfri og sigtede bliver altid vejledt om mulighederne for at privatantage (§ 730, stk. 1, 1. pkt.) eller undtagelsesvis få beskikket en forsvarer i medfør af retsplejelovens § 732, stk. 1.

Rusk' generelle erfaring er, at bødesagerne meget ofte bagatelliseres. Rusk oplever særligt, at det sker i forhold til politiets efterforskning - bl.a. ift. udfindelse af vidner - hvilket kan få væsentlig betydning for sagens udfald.

Det kan være lige så indgribende at være en del af en bødestraffesag som en sag om fængselsstraf særligt, hvis man ikke har en juridisk kyndig til at hjælpe sig.

Dr.jur. og fhv. professor Bernhard Gomard har skrevet følgende om bødesagsprocessen:

*"Den enklere procesform i politisager må for en del søge sin retfærdiggørelse i, at en urigtig domfældelse trods alt lettere kan bæres både af den ramte og af den almindelige retsbevidsthed, hvis sagens genstand er en beskeden færdselslovsovertrædelse og ikke en egentlig forbrydelse. En frihedsstraf eller en dom for overtrædelse af en af Straffelovens regler er altid en alvorlig sag. En sådan dom kan ikke afsiges på grundlag af den blotte formodning om skyld. En straf af bøde for krænkelse af en af vore talløse ordensforskrifter kan derimod jævnligt mine noget om de retsfølger, som er undergivet parternes dispositionsfrihed efter reglerne i civilretten og civilprocessen. En forestilling herom må antages at have ligget bag ved bl.a. reglerne i §§ 934 [nu retsplejelovens § 897, stk. 4] og 935 om virkningen af udeblivelse og tilståelse i politisager."*⁵

Siden 2008 har Rusk fået frifundet mindst 27 borgere i bødestraffesager. Desuden har Rusk fået politiet til at påtaleopgive 4 bødestraffesager i medfør af retsplejelovens § 721. Rusk har derfor gjort en mærkbar forskel for den enkelte borger, og Rusk ønsker at fortsætte med at gøre denne forskel.

I alle sagerne tillod domstolene, at den fremmødte retshjælper enten havde en forsvarers beføjelser - og således kunne afhøre samt procedere – eller fungerede som bisidder med begrænsede beføjelser.

Den 30. maj 2016 afsagde Københavns Byret imidlertid kendelse imod forsvarermodellen, men tillod bisiddermodellen. Østre Landsret stadfæstede den 30. juni 2016 i det hele byrettens kendelse alene med henvisning til over 100 år gamle lovforarbejdere.

Landsretten udtalte bl.a.

"Landsretten finder på denne baggrund, at retsplejelovens § 897, stk. 4, alene indeholder hjemmel til, at der ikke er spørgsmål om højere straf end bøde, for tiltalte kan møde en hertil befuldmægtiget, der kan afgive forklaringer og erklæringer, som om de var afgivet af tiltalte selv. Derimod indeholder bestemmelsen ikke hjemmel til at tillægge den befuldmægtigede samme beføjelser som en i medfør af retsplejelovens § 730 valgt forsvarer."

⁵ Bernhard Gomard (1976), *Studier i den danske straffeprocess*, s. 41 f.

Procesbevillingsnævnet afgjorde den 22. september 2016, at Østre Landsrets kendelse ikke kunne kæres til Højesteret.

Såvel før som efter ovennævnte kæremål - som ikke har afklaret retstilstanden, *da* analogislutninger ikke udelukkes, *og da* bisiddermodellen ikke afvises - har der blandt landets byretter bestået en del usikkerhed med hensyn til retstilstanden.

Endvidere har anklagemyndigheden i bl.a. Københavns Politi, Københavns Vestegns Politi, Nordsjællands Politi samt Midt- og Vestsjællands Politi i imødekommet Rusk' aktindsigtsanmodninger i medfør af retsplejelovens § 729 b, stk. 2, 1. pkt. Det indebærer en identifikation mellem sigtede og retshjælperen, som i så henseende får samme beføjelser som en privatantaget forsvarer.

2. Begrundelse

På baggrund af ovenstående foreslår Rusk, at der indføres lovhjemmel til, at frivillige retshjælpere med en juridisk bachelorgrad som minimum kan fungere som forsvarere i bødestraffesager i byretten.

Retsplejelovens § 897, stk. 4, indebærer, at en hvilken som helst person uden videre kan møde på vegne af en tiltalt, så længe vedkommende medbringer en fuldmagt. Der er imidlertid ikke lovhjemmel til, at en juridisk kyndig person møder sammen med tiltalte. Det er ulogisk, at *fuldmagtsmuligheden* tillades, mens *retshjælpermuligheden* ikke gør. Det må altid været at foretrække, at tiltalte er til stede, da straffedommen derved vil stå bevismæssigt stærkere og sikrere.

§ 897, stk. 4, er lige så gammel som retsplejeloven, der blev vedtaget ved lov nr. 90 af 11. april 1916. Bestemmelsens oprindelige ordlyd er stort set bibeholdt, bortset fra nogle ændringer af redaktionel karakter.

Hvis tiltalte møder uden en forsvarer, varetager dommeren tiltaltes interesser, jf. forudsætningsvis retsplejelovens § 898, stk. 2. I intet tilfælde er tiltalte bedst tjent med at blive overladt til sig selv, sådan at dommeren varetager dennes interesser. Det stemmer ikke overens med retssalsaktørernes rollefordeling, idet dommeren per definition er upartisk, mens tiltalte og dennes repræsentant per definition er partiske.

Det er vores opfattelse, at det er retssikkerhedsmæssigt forsvarligt og i overensstemmelse med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6 om retten til en retfærdig rettergang at lade andre (indehavere af den juridisk bachelorgrad som minimum) end advokater fungere som rettergangsfuldmægtige i bødestraffesager i landets byretter.

Til støtte herfor henvises til sagen Pakelli mod Tyskland, 7-kammerafgørelse af 25. april 1983, klagesagsnummer 8398/78, hvor Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol fandt menneskerettighedskonventionens artikel 6, stk. 3, litra c, krænket, blev følgende bl.a. udtalt:

*"Accordingly, a "person charged with a criminal offence" who does not wish to defend himself in person must be able to have recourse to legal assistance of his own choosing(...)"*⁶

⁶ Præmis 31. [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{\"fulltext\":\[\"pakelli 8398\"\],\"display\":2,\"languageisocode\":\[\"ENG\"\],\"documentcollectionid2\":\[\"GRANDCHAMBER\",\"CHAMBER\"\],\"itemid\":\[\"001-57554\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{\) (hentet d. 24.01.17)

Der henvises tillige til følgende citat:

*"Article 6(3)(c) refers to 'legal' assistance. This can be taken to allow assistance by a person chosen by the accused who is not a qualified lawyer, although the state must have a regulatory power to control representation by such persons too. The drafting history and the object and purpose of Article 6(3)(c) suggest that professional qualifications are not necessary so long as the legal assistance provided is 'effective' in fact."*⁷

Bemærk, at retshjælperens egnethed garanteres ved, at denne er en del af et retshjælpskontor godkendt af Civilstyrelsen, og at retshjælperen som minimum har en juridisk bachelorgrad. Det fremgår således af § 1, stk. 1, nr. 7, i bekendtgørelse nr. 637 af 11. juni 2014 om tilskud til retshjælpskontorer og advokatvagter, at *"Retshjælpen skal ydes af rådgivere, der er tilstrækkeligt kvalificerede."*

Dertil kommer, at advokatudgifter ofte vil komme til at stå i misforhold til bødestraffen, hvilket tit afholder socialt udsatte personer samt unge fra at søge advokatbistand. Derfor mister mange utvivlsomt modet til at føre deres egen sag, når vedkommende står alene med den. Det forekommer derfor ofte letteste blot at betale bødeforelægget. Det er særdeles betænkeligt ud fra et retssikkerhedsmæssigt perspektiv, at der ikke er et effektivt alternativ til advokatbistand.

3. Lovtekniske overvejelser

Et nyt stk. i retsplejelovens § 897 vil passende kunne indsættes, f.eks. mellem det nuværende stk. 4 og 5. Et nyt pkt. kunne også indsættes i slutningen af stk. 4.

Under alle omstændigheder foreslås følgende ordlyd:

"I en sag, hvor der ikke er spørgsmål om højere straf end bøde, kan tiltalte efter anmodning lade sig repræsentere af en person, som minimum har en juridisk bachelorgrad, og som er tilknyttet et retshjælpskontor godkendt af Civilstyrelsen. Repræsentanten har samme beføjelser som en privatantaget forsvarer."

I lyset af nærværende forslag vil det være nærliggende at gennemse dansk retshjælpslovgivning med henblik på revision bl.a. således, at retshjælpere får samme vidnerettigheder som forsvarsadvokater, jf. retsplejelovens § 170, og at 3-trinssystemet gennemgås kritisk, herunder negativlisten i retsplejelovens § 323, stk. 4, særligt nr. 1.

4. Økonomiske konsekvenser

Indførelse af lovhjemlen vil være omkostningsneutral bl.a. fordi, det indebærer, at frivillige retshjælpere kan forsvare anklagede i bødestraffesager gratis.

Domstolene og anklagemyndigheden vil imidlertid bl.a. komme til at skulle bruge mere tid på bødesagerne i retten, hvilket til gengæld tilgodeser borgernes retssikkerhed og retsfølelse.

⁷ David Harris m.fl. (2014), Harris, O'Boyle & Warbrick: *Law of the European Convention on Human Rights*, 3. udgave, s. 478.

P.v.a.

Retshjælpen Rusk


Ida Sofie Mahneke Jensen


Alexander Bergmann


Mads Wilmann


Kaaveh Dolatshahi Piroz